

Артем КУЛИК

курсант факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції

Науковий керівник:

Світлана РИЖКОВА

старший викладач кафедри
адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
(м. Дніпро, Україна)

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ДІТЕЙ, ЯКІ СТАЛИ ЖЕРТВАМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Безперечно, діти – сама незахищена, вразлива соціальна група. З вини дорослих вони опиняються у зонах стихійних та природних катастроф, військових дій, стають жертвами фізичного, сексуального, психологічного насильства. За даними ООН від свавілля батьків щорічно страждають близько 2 млн дітей у віці до 14 років. Кожен десятий з них вмирає, а 2 тис. скоюють суїцид.

За статистичними даними, понад 3 мільйони дітей в Україні щороку спостерігають за актами насильства у сім'ї або є їхніми вимушеними учасниками, а майже 70% жінок піддаються різним формам знущань і принижень. Щорічно близько 1500 жінок, помирають від рук власних чоловіків. Діти скривджених 5 матерів у 6 разів схильніші до суїциду, а 50% – до зловживань наркотиками. Майже 100% матерів, які зазнали насильства, народили хворих дітей – переважно з неврозами, заїканням, енурезами, церебральним паралічем, порушенням психіки [1].

Задля вирішення та попередження таких негативних проявів, коли діти стають жертвами домашнього насильства або є дітьми правопорушниками, схильними до антисоціальної поведінки, важливим є своєчасна профілактика таких ситуацій. Формами соціально-профілактичної роботи можуть бути: лекторії, батьківські університети, батьківські збори, тренінги, соціальне інспектування сім'ї, школи батьківських почуттів, молодих батьків. Важливим суб'єктом у профілактики зазначених ситуацій відводиться підрозділам ювенальної превенції, які уповноважені проводити загальну та індивідуальну профілактику відносно дітей кривдників, в тому числі протидії домашнього насильства щодо дітей.

Узагальнення європейського досвіду профілактики домашнього насильства щодо дітей на локальному рівні дозволило виділити такі напрями

роботи: створення міської системи раннього виявлення сімей з дітьми та жінок, що знаходяться у складній життєвій ситуації; надання екстреної психологічної, педагогічної та медико-психологічної допомоги; створення спеціалізованих служб [2].

Ще одним позитивним моментом є постанова Кабінету Міністрів України – Питання Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року, яка передбачає належне виявлення та реагування, надання якісної та своєчасної допомоги постраждалим від насильства, а також формування нульової толерантності до насильства у населення, запобігання насильству [3]. Одним з актуальних питань зазначеної програми є удосконалення системи запобігання та протидії насильству, а також відповідної нормативно-правової бази, запровадження дієвого механізму взаємодії суб'єктів, що проводять заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі.

Актуальність захисту прав жінок та дітей, які стають жертвами домашнього насильства, підкреслюється проведенням парламентських слухань у Верховній Раді України на тему «Запобігання та протидія дискримінації жінок з вразливих соціальних груп», на яких Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Л. Денісова зазначила, що найбільше страждають жінки з числа внутрішньо переміщених осіб, жінки з інвалідністю, сільські жінки, особи похилого віку, та представниці ромської національної меншини [4].

До суб'єктів, дотичних до забезпечення прав дітей, які стали жертвами домашнього насильства, а також профілактики насильства щодо дітей відносяться: центри соціальних служб, органи опіки та піклування, навчальні заклади та установи системи освіти, органи та підрозділи Національної поліції, тощо. З метою підвищення ефективності дій профілактики домашнього насильства щодо дітей виникає необхідність налагодження співпраці між зазначеними суб'єктами. Аналіз повноважень зазначених суб'єктів дозволив виділити дев'ять основних способів їх взаємодії.

На основі узагальнення досвіду профілактики домашнього насильства щодо дітей у сучасних умовах виділено такі напрями профілактичної роботи:

1) зміна ставлення до жорстокого поводження з дітьми, неприйняття та відмова від таких моделей поведінки;

2) навчання правам, життєвим умінням і навичкам їх реалізації у реальному житті, поводження в кризі та захисту від насильства;

3) забезпечення соціальної підтримки й уведення громадської опіки сімей;

4) батьківська просвіта (права дітей, особливості їхнього розвитку, родинне виховання, відповідальність батьків) [5].

Захист дітей від насильства у сім'ї може здійснюватися у будь-якій із зазначених організаційних структур системи соціального обслуговування.

Однак, перевага, на жаль, як і раніше, надається спеціалізованим стаціонарним установам (притулкам та соціально-реабілітаційним центрам).

Окрім того негативним аспектом щодо виявлення та запобігання проявам домашнього насильства щодо дітей, можна віднести латентний характер вчинюваних правопорушень. В контексті зазначеного актуальним залишаються питання виховання правової свідомості громадян. Розуміння того, що вчинення домашнього насильства – це не внутрішня проблема окремої родини, це по-перше, юридична відповідальність, яка має для кривдників юридичні наслідки. По-друге, це застосування підрозділами Національної поліції спеціальних заходів: терміновий заборонний припис; взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; направлення кривдника на проходження програми для кривдників, тощо.

Отже, на підставі вищезазначеного, важливим у забезпеченні прав дітей, які стали жертвами домашнього насильства є державна політика у спільній координації та взаємодії всіх органів та служб уповноважених протидіяти протиправним проявам щодо дітей, які потребують належного державного захисту. Здійснення систематичної загальної профілактики щодо недопущення порушення прав дітей є пріоритетним напрямком діяльності уповноважених суб'єктів. Важливим в цьому питанні залишаються питання своєчасного залучення психологів та проведенні корекційної роботи з дітьми, які зазнали насильство.

1. Руководство по предупреждению насилия над детьми / под ред. Н. К. Асановой. – М., 1999. – 347 с.

2. Савчук О. Аспекти протидії гендерному насильству – практика в Україні Інформаційна довідка, підготовлена Європейським інформаційнодослідницьким центром на запит Комітету Верховної Ради України.

3. Organic Law 1/2004 of 28 December on Integrated Protection Measures against Gender Violence. Spain. URL: <http://justiciadegenero.com/en/organic-law-11212004-of-28december-on-integrated-protection-measures-against-gender-violencespain/>.

4. United States Strategy to Prevent and Respond to Gender-based Violence Globally. 2012. 60 p. URL: https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PDACT888.pdf.

5. Gesetz zum zivilrechtlichen Schutz vor Gewalttaten und Nachstellungen. Gewaltschutzgesetz vom 11. Dezember 2001 (BGBl. I S. 3513), das durch Artikel 4 des Gesetzes vom 1. März 2017 (BGBl. I S. 386) geändert worden ist. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gewschg/GewSchG.pdf>.